

مصاحبه درباره کاربردهای هوش مصنوعی در تبلیغ دینی

در اسناد بالادستی حوزه‌های علمیه سه رسالت آموزش، پژوهش و تبلیغ برای حوزه و روحانیت ذکر شده است. با توجه به پیشرفت‌های چشمگیر در حوزه‌های مختلف فناوری، یکی از بحث‌های جالب توجه در دنیای امروز امکان استفاده از هوش مصنوعی در تبلیغ و ترویج مفاهیم دینی است. حوزه‌ها چه استفاده‌هایی از هوش مصنوعی در این زمینه می‌توانند داشته باشند؟

هوش مصنوعی با توجه به توانایی‌های خود در پردازش داده‌ها و تحلیل اطلاعات می‌تواند در ابعاد مختلفی از تبلیغ دین حضور داشته و مفید واقع شود. یکی از اصلی‌ترین کاربردهای هوش مصنوعی در تبلیغ استفاده از این فناوری برای ایجاد محتوای تبلیغی است. با استفاده از الگوریتم‌های هوش مصنوعی می‌توان منابع دینی و کتاب‌ها و مقالات مرتبط را تحلیل و خلاصه کرد و نکات تبلیغی را به صورت فیش‌هایی طبقه‌بندی شده استخراج نمود. به این ترتیب، مبلغ زمان کمتری برای دستیابی به فیش‌های اطلاعاتی نیاز خواهد داشت.

در همین بحث تولید محتوا، آیا مخاطراتی وجود ندارد؟ هوش مصنوعی ممکن است اطلاعات را نادرست دسته‌بندی کند و داده‌های غلط ایجاد نماید؟

بله درست است. همیشه در استفاده از هوش مصنوعی باید به این نکته توجه داشته باشیم که هوش مصنوعی نمی‌تواند مانند یک روحانی یا متخصص دینی درک عمیق و جامعی از مفاهیم دینی داشته باشد، این مفاهیم اغلب نیاز به تأمل و تحلیل عمیق دارند. اما هوش مصنوعی می‌تواند به‌عنوان یک ابزار مکمل و در اختیار مبلغ عمل کند و به فرد کمک کند تا منابع دینی را بهتر جستجو کند، سریع‌تر مفاهیم را درک کند و حتی سؤالات دینی خود را به شیوه‌ای سریع‌تر و مؤثرتر مطرح نماید.

برای مثال، چت‌بات‌هایی که به طور تخصصی در پاسخ به سؤالات دینی طراحی می‌شوند، می‌توانند اطلاعات دقیق و جامعی از قرآن، حدیث، و سیره پیامبر (ص) به کاربران ارائه دهند. اما باید طوری برنامه‌ریزی کنیم که این ابزارها تنها مکمل منابع انسانی باشند و نه جایگزین آن‌ها. یعنی افرادی خبره و متخصص بر ساماندهی این اطلاعات نظارت داشته باشند و پیوسته نتایج را بررسی و الگوریتم‌ها را اصلاح نمایند.

غیر از تولید محتوای تبلیغی آیا توقعات بیشتری از هوش مصنوعی در امر تبلیغ دینی می‌توان داشت؟

یکی دیگر از توانمندی‌های هوش مصنوعی پردازش داده‌های بزرگی است که از مطالعات اجتماعی و جمعیت‌شناسی به دست آمده است. این داده‌ها اگر در اختیار هوش مصنوعی قرار گیرد، کمک می‌کند تا منابعی که یک منبری برای تبلیغ نیاز دارد با نیاز مخاطب متناسب‌تر باشد. برای مخاطب دانش‌آموز، دانشجو، جوان، مسن، از همه مهم‌تر بر اساس مناطق جغرافیایی، می‌توان هم موضوعات مناسب‌تری انتخاب کرد و هم اطلاعاتی که فایده بیشتری برای مخاطب داشته باشد را برای تبلیغ دینی استفاده نمود.

مضاف بر این، از هوش مصنوعی برای ارزیابی بازخوردهای سخنرانی‌ها یا هر برنامه تبلیغی دیگری می‌شود استفاده کرد. بدین ترتیب می‌توان فهمید مخاطبان نسبت به موضوعات مختلف چه واکنشی نشان داده‌اند؛ چه از طریق تحلیل فضای مجازی و داده‌های آشکار موجود در آن و چه از طریق جمع‌آوری اطلاعات شفاهی. تحلیل این داده‌ها حتی این

قابلیت را به نهادهایی مانند دفتر تبلیغات و سازمان تبلیغات می‌دهد که بتوانند مناسب‌ترین مبلّغ و منبری را برای هر منطقه یا هر نوع تبلیغی اختصاص دهند. یعنی با کمک سامانه‌های هوشمند می‌توان سه رأس مثلث: منطقه، محتوا، مبلّغ را به هم متصل کرد و تحوّل و انقلابی بزرگ در تبلیغ دینی پدید آورد.

این یک اتفاق بزرگ و بسیار جالب است. غیر از این موارد آیا کاربردهای دیگری هم به نظر شما می‌رسد، تا فهرست خدمات هوش مصنوعی به تبلیغ دینی را تکمیل کنیم؟

در یک رویکرد و نگاه بلندمدت می‌توان انتظارات فراتری از هوش مصنوعی داشت. به عنوان مثال سخنرانی‌ها و منبرهای بزرگان را به سادگی و از طریق سامانه‌های هوشمند به زبان‌های مختلف ترجمه کرد. به نحوی که فیلم سخنرانی با دوبله به هر زبانی که کاربر نیاز دارد در فضای مجازی منتشر شود و برای همه مردم دنیا قابل استفاده گردد. این توانمندی می‌تواند برای ایجاد منبرهای آنلاین و برخط استفاده شود که به صورت همزمان به چند زبان مختلف ارائه گردد. یعنی هوش مصنوعی در لحظه صوت فارسی را به زبان‌های دیگر به صورت صوتی ارائه دهد.

به کاربردهای فناوری واقعیت مجازی نیز می‌توان در امر تبلیغ دینی اندیشید. هم فناوری VR و هم فناوری واقعیت افزوده AR می‌تواند تجربه‌های جذابی در اختیار مخاطب یک سخنرانی یا منبر قرار دهد. تصوّر بفرمایید هنگامی که مبلّغ در حال بیان یک روایت و تفسیر آن است، تا کاربردهای اخلاقی آن را بیان نماید، مخاطبان بتوانند در لحظه متن را ببینند و یا تصاویری مرتبط را، بدون این‌که لازم باشد سخنران پیشاپیش زحمت تولید پاورپوینت آن را بکشد.

یکی از نکات جالب و کاربردی هوش مصنوعی این است که در یافتن راهکارهای استفاده از هوش مصنوعی در تبلیغ دینی، می‌توان از خود هوش مصنوعی هم راهنمایی دریافت کرد! به این معنا که وقتی حجم زیادی از فعالیت‌های موفق حوزه و روحانیت در امر تبلیغ را وارد یک سامانه هوشمند نماییم، فعالیت‌هایی که در اماکن مختلف، با شرایط گوناگون و به روش‌های متنوع به انجام رسیده است، مانند: منبر، کلاس‌داری، سخنرانی، نشست، هیئت، گفتگوی آزاد و موارد دیگر، الگوریتم‌های یادگیری عمیق می‌تواند با تحلیل این داده‌ها بهترین راه‌ها برای استفاده از به‌کارگیری هوش مصنوعی را پیشنهاد کند. یعنی هوش مصنوعی خودش بگوید کجا و چگونه از من استفاده کن!

چقدر جالب! ممنون از توضیحات جذابی که بیان فرمودید. به عنوان سؤال آخر، لطفاً بفرمایید آیا در ادیان و مذاهب دیگر خبری از کاربرد هوش مصنوعی در تبلیغ دینی هست و آیا تلاش‌هایی صورت گرفته؟

از جذابیت‌های فناوری‌های «نوپدید» این است که همه دنیا و همه کشورها در نقطه آغاز قرار می‌گیرند و فاصله‌ها کم می‌شود. در حال حاضر ما در چنین وضعیتی قرار داریم و تلاش‌های ما و دیگر کشورها و مراکز تخصصی دنیا تقریباً هم‌تراز است. به عنوان مثال همان‌طور که ما چت‌بات‌های پاسخ به پرسش‌های دینی تولید کرده‌ایم، کلیسای کاتولیک هم چت‌بات «Ask a Priest» را ایجاد کرده است. اگر ما کوتاهی کنیم و عقب بمانیم، فاصله فناوری زیاد می‌شود و رسیدن به مرزهای دانش و فناوری هوش مصنوعی در آینده دشوار خواهد شد.

از فرصتی که برای گفتگو در اختیار گذاشتید سپاسگزارم. با توجه به فرمایشات شما آینده تبلیغ دینی ممکن است خیلی متفاوت از امروز باشد.

آینده بسیار جذاب است. در آینده شاهد استفاده گسترده‌تر از واقعیت مجازی و واقعیت افزوده خواهیم بود. ممکن است به‌زودی بتوانیم در محیط‌های مجازی به صورت تعاملی با شخصیت‌های تاریخ اسلام ملاقات کنیم یا به صورت جذاب‌تر مفاهیم دینی را یاد بگیریم. همچنین، استفاده از هوش مصنوعی برای تحلیل و بررسی متن‌های دینی و حتی ارائه تفسیرهای نوین از آیات قرآن ممکن است به گسترش درک دینی در میان مسلمانان و دیگر مردم دنیا کمک کند و انتقال مفاهیم دینی به دلیل ترجمه‌های روان و همزمان بسیار ساده شده و فرهنگ دینی جهان به سمت یکپارچگی و همسو شدن پیش رود و به‌زودی فاصله میان باورها و تفاوت اندیشه‌ها کمتر می‌شود.

اما همچنان تأکید می‌کنم که این ابزارها و فناوری‌های هوشمند باید با دقت و نظارت صحیح مورد استفاده قرار گیرند تا تأثیرات منفی نداشته باشند. هوش مصنوعی می‌تواند ابزاری قدرتمند برای گسترش و تبلیغ دین اسلام باشد، اما به شرط دقت، مسئولیت‌پذیری و درک عمیق از اصول دینی. این فناوری باید به گونه‌ای رشد یابد که به ترویج علم و آگاهی دینی کمک کند و منجر به برداشتهای نادرست از منابع دین نشود.

